

Anonymiserad version

Översättning

C-277/20 – 1

Mål C-277/20

Begäran om förhandsavgörande

Datum för ingivande:

24 juni 2020

Domstol som begär förhandsavgörande:

Oberster Gerichtshof (Österrike)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

27 maj 2020

Sökande:

UM

I detta mål, som avser inskrivning i fastighetsregistret av sökanden UM, [utelämnas] Köln och tas upp i Oberster Gerichtshof [utelämnas] sedan sökanden överklagat appellationsdomstolen Landesgericht Klagenfurts beslut av den 16 januari 2020, [utelämnas] varigenom Bezirksgericht Hermagors beslut av den 12 november 2019 [utelämnas] fastställdes, har Oberster Gerichtshof fattat

beslut

enligt följande:

A. Följande tolkningsfrågor hänskjuts till Europeiska unionens domstol för förhandsavgörande:

1. Ska artikel 3.1 b i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, [**Orig. s. 2**] tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg (nedan kallad *förordning nr 650/2012*) tolkas så, att ett gåvoavtal vid dödsfall är att jämställa med ett arvsavtal i en mening som avses i denna bestämmelse när gåvoavtalet, som gäller en tomt i Österrike, har ingåtts mellan två tyska medborgare med hemvist i Tyskland, om det i avtalet fastställs att gåvotagaren,

efter det att gåvogivaren har avlidit, med stöd av detta avtal och gåvogivarens dödsbevis har en fordringsrätt gentemot dödsboet avseende inskrivning i fastighetsregistret av sin äganderätt, det vill säga utan att detta involverar den myndighet som handlägger arvet?

2. För det fall att föregående fråga ska besvaras jakande:

Ska artikel 83.2 i förordning nr 650/2012 tolkas så, att denna bestämmelse även reglerar giltigheten av ett lagval som gjorts före den 17 augusti 2015 för ett gåvoavtal vid dödsfall som kvalificeras som arvsavtal i enlighet med artikel 3.1 b i förordning nr 650/2012?

B. [utelämnas] [vilandeförklaring av förfarandet]

Skäl:

I. Sakförhållanden:

Av fastighetsregistrets handlingar och inskrivningar framgår följande: **[Orig. s. 3]**

Den tyska medborgaren ZL, avliden den 13 maj 2018 i Köln och [utelämnas] med senaste hemvist i Köln, är till följd av köpeavtal av den 20 juni 1975 och överlåtelseavtal av den 22 juli 1975 registrerad som ägare till en tomt i Mauthen i det österrikiska fastighetsregistret. Arvsärendet handläggs vid Amtsgericht Köln (distriktsdomstolen i Köln). Hans son UM, som också är tysk medborgare med hemvist i Köln, väckte där talan mot dödsboet med anspråk om att äganderätten till denna tomt skulle återgå till honom.

Den 9 juli 1975 gav ZL sin son och dennes (dåvarande) maka XU, österrikisk medborgare som också hade hemvist i Köln, följande anbud avseende denna tomt:

”För det första: Genom köpeavtal av den 13 maj 1975 samt den 20 juni 1975 har XU, [...], förvärvat en ännu ej uppmätt del av en tomt i [...] Kötschachs domsaga. På denna tomt ska det uppföras ett tvåfamiljshus som ska nyttjas som stadigvarande bostad av XU och hennes familj och som ska finansieras av hennes svärfar ZL. Om XU överlåter denna tomt till sin make UM som enskild egendom och denne i sin tur överlåter äganderätten till tomten till sin far ZL erbjuder ZL i så fall XU och UM [...] att ingå följande avtal:

a) ZL övertar i sin ägo denna tomt från UM, med allt vad det innebär, **[Orig. s. 4]** alla rättigheter och skyldigheter och i enlighet med de äganderättsförhållanden som gäller efter uppmätning. Fastigheten ska överlåtas till ZL enligt de villkor som anges i följande punkter.

b) ZL åtar sig att inom tio år från avtalets ingående på denna tomt uppföra en tvåfamiljsfastighet. Tomten övergår då i hans ägo. Skulle denna skyldighet inte uppfyllas under hans livstid övergår den till hans arvingar. [...]

c) Vid ZL:s frånfälle övergår halva tomten vardera till XU och UM samt allt som är kopplat till tomten vid tidpunkten för hans frånfälle, framför allt det därpå befintliga huset, samt i enlighet med äganderättsförhållandena vid tidpunkten för överlåtelsen. Överlåtelsen sker när ZL avlider, dock inte innan huset har färdigställts. Överlåtelsen förutsätter att äktenskapet mellan de båda övertagande parterna inte är upplöst vid tidpunkten för ZL:s frånfälle samt att XU överlever ZL. Om detta villkor inte är uppfyllt sker överlåtelse vid dödsfall enbart till UM, vilket innebär att rätten som följer av det avtal som ska ingås kan ärvas även innan ZL har avlidit.

d) Om det inte har avtalats om motprestationer för denna överlåtelse, ska överlåtelsen vid dödsfall i så fall utgöra gåva, vilket ZL uttryckligen har angett. Han avstår från att återkalla detta avtal. **[Orig. s. 5]**

e) Som del av motprestationen för denna överlåtelse är de övertagande parterna skyldiga att ge, ..., XU:s mor, rätt att bo i det hus som ska uppföras ...

f) Österrikisk lag är tillämplig på rättsförhållanden som härrör från avtal som ska ingås ...

g) ZL åtar sig att inte avyttra eller inteckna tomten han har i sin ägo utan att UM och XU först har gett sitt godkännande, med syftet att deras rättigheter som följer av överlåtelseavtalet vid dödsfall ska säkerställas. ...

h) ZL godkänner att den tomt som är föremål för avtalet skrivs in i fastighetsregistret för registerområdet Mauthen

aa) ...

bb) varmed äganderätten, med stöd av detta avtal och ZL:s officiella dödsbevis, skrivs in med vardera hälften efter gemensam ansökan från de båda övertagande parterna alternativt skrivs in enbart för UM sedan han i ansökan har kunnat styrka att villkoret är uppfyllt för att tomten ska överlåtas enbart till honom.

i) ...”

Genom handling upprättad inför notarius publicus den 22 juli 1975 accepterade XU och UM erbjudandet. XU avled redan den 5 november 2005, det vill säga före ZL, och vid den tidpunkten var hennes äktenskap med UM redan upplöst. Något hus byggdes inte på **[Orig. s. 6]** tomten i Mauthen.

II. Sökandens argument och tidigare förfarande:

UM har, som enda berättigad mottagare för gåvoavtalet vid dödsfall, yrkat på inskrivning av hans äganderätt till tomten vid den österrikiska fastighetsdomstolen. Han inkom med anbud och acceptförklaring av den 9 juli 1975 respektive den 22 juli 1975, ZL:s och XU:s dödsbevis, ett intyg från

skattekontoret (Finanzamt) om betalda skatter och avgifter, Amtsgericht Kölns beslut om bouppteckning, en kopia av beslutet om taxeringsvärde samt ett flygfoto över tomten.

Domstolen i första instans avvisade – genom handläggande jurist vid domstolen (Rechtspfleger) – ansökan om inskrivning med motiveringen att det saknades officiella handlingar som styrkte att samtliga villkor i anbudet var uppfyllda. Denna domstol utgick från att österrikisk rätt var tillämplig.

Domstolen i andra instans fastställde nämnda beslut. Bestämmelserna i förordning nr 650/2012 ansågs inte tillämpliga, eftersom österrikisk rätt hade avtalats i anbudet. Det ankommer på sökanden att genom en för fastighetsregistret giltig handling styrka att avtalets suspensiva villkor är uppfyllda. Överlåtelse till följd av gåva vid dödsfall borde inte ha ägt rum innan huset färdigställdes, eftersom det inte var styrkt att detta villkor var uppfyllt. Domstolen i andra instans tillät att målet överprövades. [Orig. s. 7]

UM överklagade detta beslut till Oberster Gerichtshof (högsta domstolen) och yrkade att hans registreringsansökan skulle bifallas.

Oberster Gerichtshof har beslutat att förfarandet rörande detta överklagande ska förklaras vilande och att de unionsrättsliga frågor som är nödvändiga för att avgöra saken ska hänskjutas till EU-domstolen.

III. Unionsrätt:

1. I artikel 1 i förordning nr 650/2012 föreskrivs följande:

1. *Denna förordning är tillämplig på arv efter avliden....*

2. *Denna förordning är inte tillämplig på*

...

g) rättigheter och tillgångar som uppkommit eller överlåtits på annat sätt än genom arv, t.ex. genom gåva, samäganderätt med rätt att överta egendomen för den efterlevande, pensionssparande, försäkringsavtal och liknande, utan att det påverkar tillämpningen av artikel 23.2 i,

...

l) registrering i ett register av rättigheter i fast eller lös egendom, inbegripet de rättsliga krav som ställs vid en sådan registrering, och verkningarna av en registrering eller utebliven registrering av sådana rättigheter i ett register.

2. I artikel 3 i förordning nr 650/2012 föreskrivs följande:

1. *I denna förordning avses med*

4

a) arv: arv efter avliden som omfattar alla former av överföring av tillgångar, rättigheter och **[Orig. s. 8]** skyldigheter efter dödsfall, oavsett om det rör sig om ett testamentariskt förordnande om kvarlåtenskap eller om arv enligt den legala arvsordningen,

b) arvsavtal: ett avtal,

inbegripet inbördes testamenten, som med eller utan motprestation beviljar, ändrar eller återkallar rätt till framtida kvarlåtenskap för en eller flera parter i avtalet,

...

d) förordnande om kvarlåtenskap: testamente, gemensamt testamente eller ett arvsavtal,

...

3. Vad gäller lagval föreskrivs följande i artikel 22 i förordning nr 650/2012:

1. En person får låta rätten till sitt arv i dess helhet styras av lagen i den stat där personen är medborgare vid tidpunkten för sitt val eller vid sin död. En person som är medborgare i flera länder får välja lagen i en av de stater i vilken personen är medborgare vid tidpunkten för sitt beslut eller vid sin död.

2. Lagvalet ska uttryckligen anges i en förklaring i form av ett förordnande om kvarlåtenskap eller framgå av villkoren i ett sådant.

...

4. När det gäller arvsavtal föreskrivs följande i artikel 25 i förordning nr 650/2012:

1. Ett arvsavtal som gäller arv efter en person ska när det gäller frågan om huruvida det kan tas upp, dess materiella giltighet och dess bindande verkningar parterna emellan, inbegripet villkoren för dess upphävande, regleras av den lag som, enligt denna förordning, **[Orig. s. 9]** skulle ha varit tillämplig på arvet efter den person om denne hade avlidit samma dag som avtalet ingicks.

...

3. Utan hinder av punkterna 1 och 2 får parterna välja att arvsavtalet efter en avliden, vad gäller prövningen av frågan om huruvida det kan tas upp, dess materiella giltighet och dess bindande verkningar parterna emellan, inbegripet villkoren för dess upphävande, ska regleras av den lag som den person eller en av de personer vilkas kvarlåtenskap berörs kunde ha valt i enlighet med artikel 22 på de däri fastställda villkoren.

5. Övergångsbestämmelserna i artikel 83 i förordning nr 650/2012 har följande lydelse:

1. *Denna förordning ska vara tillämplig på arv efter personer som avlidit på eller efter den 17 augusti 2015.*

2. *Om den avlidne före den 17 augusti 2015 hade valt vilken lag som skulle vara tillämplig på arvet, ska detta val anses giltigt, om det uppfyller villkoren i kapitel III eller om det är giltigt vid tillämpningen av den internationella privaträtt som var gällande då lagvalet gjordes, i den stat där den avlidne hade sin hemvist eller i någon eller några av de stater där den avlidne var medborgare.*

3. *Ett förordnande om kvarlåtenskap som gjordes före den 17 augusti 2015 ska vara godtagbart och giltigt i sak och till formen, om det uppfyller villkoren i kapitel III eller om det är godtagbart och giltigt i sak och till formen vid tillämpningen av den internationella privaträtt som var gällande då förordnandet gjordes, i den stat där den avlidne hade sin hemvist eller i [Orig. s. 10] någon eller några av de stater där han var medborgare eller i den medlemsstat där den myndighet som handlägger arvet är belägen.*

4. *Om ett förordnande om kvarlåtenskap gjordes före den 17 augusti 2015 i enlighet med den lag som den avlidne kunde ha valt i enlighet med denna förordning ska den lagen anses ha valts som den lag som är tillämplig på arvet.*

IV. Nationell rätt:

1. 956 § i Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (den österrikiska allmänna civillagen, ABGB) i dess här tillämpliga lydelse före ikraftträdandet av 2015 års Erbrechtsänderungsgesetz (lagen om ändring av arvsrätten) (BGBl. I 2015/87) hade följande lydelse:

En gåva som verkställs först efter givarens död är giltig med iakttagande av fastställda formaliteter såsom ett legat. Den kan endast betraktas som ett avtal om gåvotagaren uttryckligen har accepterat att gåvogivaren har befogenhet att återkalla gåvan och en skriftlig handling avseende detta har överlämnats till gåvotagaren.

I 1 § d i Notariatsaktsgesetz (lagen om notariebestyrkta handlingar, NotAktG) kopplas giltigheten av ett gåvoavtal utan att det har skett något verkligt överlämnande till att det har upprättats en notariebestyrkt handling.

2. De relevanta bestämmelserna i Grundbuchgesetz (den österrikiska lagen om fastighetsregister, nedan kallad GBG) har följande lydelse:

26 §:

1) *Inregistreringar och förbehåll är endast tillåtna med stöd av handlingar som har upprättats i föreskriven form för att vara giltiga. [Orig. s. 11]*

2) *Om det rör sig om förvärv eller ändring av en sakrätt, måste dessa handlingar innehålla en giltig rättslig grund.*

3. De relevanta bestämmelserna i Rechtspflegergesetz (den österrikiska lagen om domstolsjurister med vissa domarbefogenheter (Rechtspfleger) , nedan kallad *RpflG*) har följande lydelse:

2 §:

”En domstolstjänsteman kan utses till Rechtsfleger inom ett eller flera av följande arbetsområden:

[...]

3. *Ärenden som rör fastighets- och fartygsregister.*

[...]

16 §

1) [...]

2) *Följande ska alltid utföras av domaren:*

[...]

6. *Beslut för vilka utländsk lag ska tillämpas.*

V. Skälen till att ett förhandsavgörande begärs:

1.1 Enligt nationell rättspraxis ska den österrikiska fastighetsdomstolen kontrollera att de handlingar som ingetts till stöd för inskrivning i fastighetsregistret enligt 26 § GBG uppfyller kraven avseende form och innehåll. Om ett avtal omfattar en villkorad rätt och inskrivning endast kan ske förutsatt att detta villkor är uppfyllt, ska även detta styrkas genom skriftlig handling [utelämnas]. Enligt RPflG har en Rechtspfleger funktionell behörighet att pröva denna fråga. Om en utländsk bestämmelse behöver beaktas i samband med detta, ska enligt nationell rättspraxis däremot [utelämnas] domarförbehållet enligt 16 § punkt 2 rad 6 RPflG träda i kraft. Avgörs ett sådant mål [Orig. s. 12] av en Rechtspfleger i stället för en domare ska beslutet och det föregående förfarandet upphävas och målet återförvisas till första instans för förnyad prövning av domaren. Ett sådant förfarandefel föreligger även om detta inte har åberopats i överklagandet innan förfarandet slutgiltigt har avslutats ex officio [utelämnas].

1.2 Den nationella domstolen är skyldig att ex officio undersöka och tillämpa en utländsk lag varje gång handlingarna i målet ger stöd för att det är möjligt att tillämpa en sådan lag [utelämnas]. Frågan huruvida lagvalet av österrikisk rätt i gåvoavtalet vid dödsfall är giltigt respektive huruvida det är möjligt att tillämpa förordning nr 650/2012 på denna typ av avtal är således av prejudiciell karaktär för att den hänskjutande domstolen ska kunna avgöra om Rechtspfleger har funktionell behörighet i detta fall.

2. Enligt nationell rättspraxis för gåvoavtal vid dödsfall i enlighet med 956 § i dess lydelse före 2015 års Erbrechts-Änderungsgesetz (lagen om ändring av arvsrätten, ErbRÄG 2015) ska gåvogivaren fortsätta att nyttja gåvan fram till sin bortgång [utelämnas]. Vad gäller tomter kan gåvotagaren förvärva egendomen förutsatt att inregistrering görs med stöd av gåvoavtalet, åtföljt av en särskild handling som upprättats inför notarius publicus (Aufsandungserklärung) och som avser godkännande av att den befintliga inregistreringen ändras, samt dödsbeviset, och något särskilt beslut i arvsdomstolen krävs inte. För att gåvoavtalet skulle vara giltigt vid dödsfall krävdes att gåvotagaren tog emot gåvan, att gåvogivaren uttryckligen avstod från att återkalla gåvan och samt att en handling hade upprättats [**Orig. s. 13**] inför notarius publicus. Gåvan innebar endast en fordringsrätt som kunde uppfyllas först efter gåvogivarens död ([utelämnas] den s.k. legatslösningen). Enligt nationell rättspraxis har ett avtalsstadgat avyttrings- och inteckningsförbud för gåvotagaren ersatt ett uttryckligt avstående från att återkalla gåvan. På grundval av de handlingar som ingetts till fastighetsdomstolen kan man sluta sig till att det rör sig om ett gåvoavtal vid dödsfall till förmån för UM enligt kriterierna i österrikisk rätt.

3.1 Förordning nr 650/2012 reglerar enbart arv och sålunda inte händelser som grundar sig på en rättshandling inter vivos. Det som särskiljer gåva vid dödsfall enligt österrikisk rätt är emellertid att det inte sker någon överföring av egendom som påverkar och belastar givaren under dennes levnad, såvida gåvan inte har verkställts redan före testatorns död, vilket inte skedde i förevarande fall. Överföringen av egendom sker först efter frånfallet och omfattar kvarlåtenskapen respektive arvtagarna. Enligt definitionerna i artikel 3.1 b och d i förordning nr 650/2012 inbegriper förordnande om kvarlåtenskap även arvsavtal som med eller utan motprestation beviljar rätt till framtida kvarlåtenskap, och den hänskjutande domstolen anser därför att det är nödvändigt att tolka frågan huruvida en gåva vid dödsfall utgör ett sådant avtal om kvarlåtenskap.

3.2 I den tyskspråkiga doktrinen görs generellt bedömningen att om en gåva vid dödsfall inte har någon sakrättslig verkan för gåvogivaren under dennes levnad [**Orig. s. 14**], ska denna gåva beaktas i arvsrättsligt hänseende och därmed falla under förordningens materiella tillämpningsområde [utelämnas].

3.3 Enligt den hänskjutande domstolen finns det goda argument för att ett gåvoavtal vid dödsfall ska ses som ett arvsavtal i den mening som avses i förordning nr 650/2012 och detta oberoende av om en partiell ersättning har föreskrivits eller ej. Även om den egendom som avses i avtalet ska överföras till

gäldenären efter dennes bortgång på grundval av en rättshandling inter vivos och utan medverkan av den myndighet som handlägger arvet, ingår egendomen fortfarande i den framtida kvarlåtenskapen enligt artikel 3.1 b i förordning nr 650/2012, vilket också är i linje med den legatslösning som tillämpas i österrikisk rätt. Mot bakgrund av kravet på en restriktiv tolkning av undantagsbestämmelserna och de konkreta undantag som anges i artikel 2.1 g i förordning nr 650/2012 anser den hänskjutande domstolen att det ligger närmare till hands att anse att det förfogande till en del av kvarlåtenskapen som uppstår genom ett gåvoavtal vid dödsfall ska omfattas av bestämmelserna i förordning nr 650/2012 i de fall då gåvotagarens rätt till överföring av egendomen **[Orig. s. 15]** uppstår först efter gåvogivarens bortgång och är att jämföras med den rätt som tillskrivs mottagaren av ett förordnande om kvarlåtenskap. Undantagsbestämmelsen i artikel 1.2.1 i förordning nr 650/2012 ska enligt den hänskjutande domstolen inte tillämpas i detta fall, eftersom det här inte gäller registerlagstiftningen utan en bedömning av fördraget i fråga om lagval, vilket är avgörande för hur det beslutande organets funktionella behörighet ska bedömas.

4. Domstolarna i de lägre instanserna motiverade tillämpningen av österrikisk materiell rätt med parternas lagval i avtalet. I förordning nr 650/2012, som på grund av tidpunkten för gåvogivarens död principiellt sett ska vara tillämplig i förevarande fall, föreskrivs även övergångsbestämmelser för lagval gjorda före den 17 augusti 2015 om detta lagval uppfyller villkoren i kapitel III eller om det är giltigt vid tillämpningen av den internationella privaträtt som var gällande då förordnandet gjordes, i den stat där den avlidne hade sin hemvist eller i en stat där han var medborgare. Eftersom gåvogivaren var tysk medborgare redan vid denna tidpunkt och förblev detta fram till tidpunkten för sin död samt vistades i Tyskland både vid avtalets ingående och vid tidpunkten för sin död, är det lagval som görs i gåvoavtalet vid dödsfall ogiltigt enligt artikel 83.2 i förordning nr 650/2012. Arvsavtal nämns inte uttryckligen i artikel 83.2 i förordning nr 650/2012, men däremot arv. I artikel 83.3 i förordning nr 650/2012 behandlas inte lagvalet, utan frågan om huruvida ett förordnande om kvarlåtenskap **[Orig. s. 16]** som har upprättats före den 17 augusti 2015 kan tas upp samt dess materiella och formella giltighet. Den hänskjutande domstolen anser att artikel 83.2 i förordning nr 650/2012 även är tillämplig på ett lagval som görs i ett ”arvsavtal”, men anser att denna tolkning inte är helt otvetydig. Om det emellertid inte var möjligt att ta upp lagvalet enligt bestämmelserna i kapitel III i förordning nr 650/2012, skulle dess giltighet för de fall då bestämmelsen i artikel 83.2 och 83.3 var tillämplig endast kunna motiveras med att den vid den aktuella tidpunkten var tillämplig i Tyskland enligt bestämmelserna inom den internationella privaträttens område, det vill säga enligt tysk nationell rätt. Enligt RPfIG är det dock enbart domaren som kan tillämpa utländska lagvalsregler.

[utelämnas] [sedvanliga handläggningsåtgärder]

Högsta domstolen,

Wien den 27 maj 2020

[utelämnas]
[ordförandens namn, sedvanliga handläggningsåtgärder]

ARBETS
DOKUMENT